

**ΕΥΘΥΝΗ ΠΡΟΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΠΟΛΛΩΝ (ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ)
ΑΠΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΚΟ ΑΤΥΧΗΜΑ¹**

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙ :

**1) ΤΗΣ ΑΝΑΓΩΓΗΣ ΕΠΙ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΕΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΕΝΟΧΗΣ ΜΕΤΑΞΥ
ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΩΝ**

ΚΑΙ

**2) ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗ ΑΠΟ ΑΛΛΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗ,
ΩΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΓΥΗΤΗ**

Κυριάκος Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ¹

τ. Εφέτης τακτικής δικαιοσύνης

τ. Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

¹ Μέλος της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων.

Μέλος της Εταιρίας Δικαστικών Μελετών.

Πρώην μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του νομικού περιοδικού Ελληνική Δικαιοσύνη.

Πρώην μέλος της συντακτικής ομάδας του έργου «Επιθεώρηση Νομολογίας».

Πρώην μέλος του δ.σ. της Ενώσεως Ελλήνων Δικαστών και Εισαγγελέων.

Εισηγητής στο 23^ο πανελλήνιο συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων (Μήθυμνα Λέσβου, 11-14 Σεπτεμβρίου 1997).

Εισηγητής σε επιστημονική διημερίδα του Πρωτοδικείου Αθηνών και της Νομικής Σχολής Θράκης.

Εισηγητής σε ημερίδα του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίου Δικαίου.

Ομιλητής σε συνεδρίαση της Εταιρίας Δικαστικών Μελετών.

Ομιλητής σε επιστημονικά σεμινάρια του Πρωτοδικείου Αθηνών.

Ομιλητής σε συνεδριάσεις της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων.

Παρεμβαίνων σε επιστημονική ημερίδα του Πρωτοδικείου Αθηνών και της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η υπόθεση εργασίας

A. Εισαγωγικά στο θεσμό της προσεπικήσεως

B. Χωρεί προσεπικήση του δικονομικού εγγυητή στα ασφαλιστικά μέτρα ;

Γ. Σύγκρουση οχημάτων' εις ολόκληρο συνοφειλέτες και οι ασφαλιστές των συνυπαιτίων οδηγών' κάθε ασφαλιστής δεν είναι εξ αναγωγής υπόχρεως έναντι του άλλου ασφαλιστή' δεν υφίσταται δικαίωμα προσεπικήσεως του ενός ασφαλιστή από τον άλλον

I. Η δημιουργία δικονομικής εγγυήσεως επί αδικοπραξίας

II. Επί της ενωμένης στην προσεπικήση (αν)αγωγής

III. Δημιουργείται σχέση δικονομικής εγγυήσεως μεταξύ των πλειόνων ασφαλιστών ; ο καταβαλών την αποζημίωση ασφαλιστής δικαιούται να προσεπικαλέσει τον άλλο ασφαλιστή ;

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Συγκρούσθηκαν τρία αυτοκίνητα, με συνυπαιτιότητα των δύο εκ των τριών οδηγών. Οι οδηγοί αυτοί είχαν ασφαλισθεί σε ασφαλιστική εταιρία, εις τρόπο ώστε η τελευταία να ευθύνεται αστικώς έναντι του παθόντος για την αποκατάσταση των ζημιών που επέφερε ο πελάτης τους σε άλλον, σε οδικό ατύχημα. Στη συνέχεια, ο αναίτιος οδηγός άσκησε αγωγή αποζημιώσεως κατά των άλλων δύο. Καθένας από τους εναγομένους προσεπικάλεσε στη δίκη την ασφαλιστική εταιρία που ήταν ασφαλισμένος, ως δικονομικό εγγυητή του, κάθε δε ασφαλιστική εταιρία προσεπικάλεσε στη δίκη την άλλη, επίσης ως δικονομικό εγγυητή του. Επί της αγωγής αυτής εκδόθηκε τελεσίδικη απόφαση, η οποία δέχθηκε ότι καθένας από τους εναγομένους ήταν συνυπαίτιος του ατυχήματος και κατέδικασε καθένα από αυτούς σε αποκατάσταση μέρους της περιουσιακής ζημίας του ενάγοντος. Τέλος, η μία από τις ασφαλιστικές εταιρίες αποζημίωσε τον παθόντα και κατόπιν άσκησε (αν)αγωγή κατά της άλλης, εκ της παθητικής εις ολόκληρο οφειλής τους απέναντι στον παθόντα.

Ερωτάται εάν είναι νόμιμη η αγωγή εξ αναγωγής και εντεύθεν η προσεπικήση

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΠΙΚΗΣΕΩΣ

Η αστική δίκη διεξάγεται κατά βάση μεταξύ δύο προσώπων, τα οποία ευρίσκονται σε θέση αντιδικίας. Με την άσκηση της αγωγής, αρχίζει να εκδηλώνεται μία σειρά αλληλένδετων διαδικαστικών πράξεων, οι οποίες τείνουν

στην επίτευξη του σκοπού της δίκης, δηλαδή στην έκδοση της δικαστικής αποφάσεως, με την οποία η Πολιτεία, διά των συντεταγμένων οργάνων της (των δικαστηρίων), δίδει αυθεντική απάντηση στο εκκρεμές αίτημα της δικαστικής προστασίας.

Κατά τη διάρκεια εξ άλλου της δίκης, οι διάδικοι έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις, τα οποία δημιουργούνται από μόνο το γεγονός της υποβολής της αιτήσεως περί παροχής εννόμου προστασίας. Συνεπώς, η αστική δίκη παρουσιάζει μία ενότητα, αποτελεί άρα έννομη σχέση².

Περαιτέρω, η έννομη σχέση της δίκης είναι σχέση τριγωνική, ενόψει του ότι συνδέει το δικαστήριο με τους διαδίκους. Σε περιπτώσεις όμως, κατά τις οποίες το διατακτικό της αποφάσεως που θα εκδοθεί πλήττει έννομες καταστάσεις, έννομα αγαθά τρίτων, οι τελευταίοι θα πρέπει να δικαιούνται να επηρεάσουν τη δικαστική κρίση. Η δυνατότητα του επηρεασμού αυτού συντελείται με την άσκηση παρεμβάσεως (κυρίας ή πρόσθετης), δυνάμει της οποίας δίδεται στον παρεμβαίνοντα η έννομη δυνατότητα να καταστεί διάδικος σε εκκρεμή μεταξύ άλλων δίκη, προκειμένου να αποκτήσει το δικαίωμα να εκθέσει στο δικαστήριο τις απόψεις του επί του αντικειμένου της δίκης αυτής³. Εξ άλλου, οι τρίτοι δικαιούνται να προσβάλουν απόφαση η οποία επιφέρει βλάβη ή διακινδύνευση των εννόμων αγαθών τους⁴ σχετικώς, παρέχεται το ένδικο μέσο της τριτανakoπής⁴. Πέραν τούτου, οι τρίτοι δικαιούνται να ασκήσουν ανακοπή κατά διαδικαστικής πράξης της αναγκαστικής εκτελέσεως, σε περίπτωση κατά την οποία με την προσβαλλομένη ακυρωτικώς διαδικαστική πράξη, προσβάλλεται δικαίωμα που έχουν επί του αντικειμένου της εκτελέσεως⁵.

Παρατηρούμε, ότι η δικαστική προστασία του τρίτου, καλύπτει ολόκληρη τη διαδρομή του δικαστικού αγώνα : 1) Μέχρι την τελεσιδικία της απαιτήσεως, ο τρίτος δικαιούται να ασκήσει παρέμβαση⁶ 2) μετά την τελεσιδικία και μέχρι την έναρξη της αναγκαστικής εκτελέσεως, παρέχεται στον τρίτο το ένδικο βοήθημα της τριτανakoπής και 3) μετά την έναρξη της αναγκαστικής εκτελέσεως, ο τρίτος δικαιούται να ασκήσει διεκδικητική τριτανakoπή⁶. Πρόκειται για περιπτώσεις κατά τις οποίες τρίτος επεμβαίνει στην έννομη σχέση της δίκης μεταξύ άλλων, προκειμένου να προστατεύσει έννομα συμφέροντά του. Η επέμβασή του αυτή είναι οικειοθελής, μη εξαναγκαστική.

² **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, Εισαγωγή, § 10, σελ. 80 επ. **Ο ίδιος**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, (έκδ. 1984), § 3.1.3., σελ. 113 επ. **Ο ίδιος** Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη³, § 8 σελ. 147 επ. **Ράμμος**, Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας τ. Ι (έκδ. 1961), § 29 σελ. 64 επ. **Baumgartel**, Οι τυπικές έννομες συνέπειες των διαδικαστικών πράξεων, (παρουσίαση : Κ. Μπέης), Δ. 26 § 1 σελ. 337.

³ ΚΠολΔικ 79 επ.

⁴ ΚΠολΔικ 586 επ.

⁵ ΚΠολΔικ 936.

⁶ **Σταματόπουλος**, Η δικαστική προστασία του τρίτου στην αναγκαστική εκτέλεση, (έκδ. 1994), § 12 II 1 σελ. 325. Για την τριτανakoπή, βλ. **Πανταζόπουλο**, Η τριτανakoπή κατά τον ΚΠολΔικ, (έκδ. 1989), **Μπέης**, Μαθήματα ΠολΔικ, Θεμελιακές έννοιες, § 10.2, σελ 320 επ.

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις, κατά τις οποίες η ανάγκη συμμετοχής τρίτου στη δίκη εκπορεύεται αποκλειστικώς από τα ένομα συμφέροντα διαδίκου. Στις περιπτώσεις αυτές, ο τελευταίος έχει έννομο συμφέρον να δεσμεύσει τον τρίτο από τα αποτελέσματα της αποφάσεως που θα εκδοθεί στην εκκρεμή δίκη⁷. Οπότε, θα πρέπει να έχει την έννομη δυνατότητα να εξαναγκάσει τον τρίτο να προσέλθει στη δίκη, ασκώντας παρέμβαση⁸ διότι άλλως ο τρίτος θα κινδυνεύει να δεσμεύεται από το αποτέλεσμα μίας δίκης, στην οποία δεν έχει παντάπασιν ακουσθεί. Το ένδικο βοήθημα, το οποίο παρέχεται στον διάδικο, προκειμένου να καλέσει στη δίκη τρίτον, με δραστικές έννομες συνέπειες για τον τελευταίο, είναι η προσεπίκληση, η οποία θεσπίζεται με τις διατάξεις των άρθρων 86-90 του ΚΠολΔικ.

Ειδικότερα, με τις διατάξεις των άρθρων 86, 87 και 88 του ΚΠολΔικ προβλέπεται η δυνατότητα προσεπικλήσεως μόνον 1) των αναγκαίων ομοδίκων, 2) του αληθούς κυρίου ή νομέως και 3) των δικονομικών εγγυητών. Με την προσεπίκληση των αναγκαίων ομοδίκων των διαδίκων, εξαναγκάζονται οι τελευταίοι να συμμετάσχουν στη δίκη, σε περίπτωση κατά την οποία δεν συνέπραξαν εξ υπαρχής, ως συνενάγοντες ή ως συνεναγόμενοι, προκειμένου να διευκολυνθεί η πραγματοποίηση του σκοπού της αναγκαστικής ομοδικίας, δηλαδή η ομοιόμορφη (και ει δυνατόν, ταυτόχρονη) έννομη προστασία υπέρ ή κατά των αναγκαίων ομοδίκων⁸ με την προσεπίκληση του αληθούς κυρίου ή νομέως, σκοπεύεται να διευκολυνθεί η διεξαγωγή της δίκης μεταξύ εκείνων, οι οποίοι είναι πράγματι τα υποκείμενα της επίδικης έννομης σχέσης⁹ με την προσεπίκληση, τέλος, του δικονομικού εγγυητή, σκοπεύεται να διευκολυνθεί η υποκατάσταση του προσεπικαλούμενου από τον προσεπικαλούμενο¹⁰.

Σε όλες τις προδιαληφθείσες περιπτώσεις, από την έκβαση της κύριας δίκης επηρεάζονται και έννομα συμφέροντα τρίτων : των αναγκαίων ομοδίκων, του αληθούς κυρίου ή νομέως, των δικονομικών εγγυητών. Οπότε, η προσεπίκληση, με τα έννομα αποτελέσματά της, αποτρέπει μία ενδεχόμενη νέα δίκη μεταξύ αφενός των αρχικών διαδίκων κι αφετέρου των προσεπικαλουμένων, με αποτέλεσμα να αποφεύγονται πιθανές αντιφατικές αποφάσεις για την ίδια έννομη σχέση, ήτοι για την ίδια διαφιλονικούμενη αξίωση¹¹. Ωστε, εκτός από

⁷ **Φαλτσή**, Η πολιτική δίκη σε κίνηση, τ. ΙΙα, (έκδ. 1985), § 268 σελ. 21. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, Γενικό μέρος, (έκδ. 1986), § 106 σελ. 273/274. **Ράμμος**, Στοιχεία, Ι § 94 σελ. 216/217. **Μπέης**, Μαθήματα ΠολΔικ, Θεμελιακές έννοιες, § 2.3.3.5., σελ. 93.

⁸ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 86 § ΙΙ σελ. 459.

⁹ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 87 § ΙΙ σελ. 460.

¹⁰ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 88 § ΙΙ σελ. 461.

¹¹ Περί του ότι διά του όρου έννομη σχέση νοείται η επίδικη αξίωση, που αποτελεί και το αντικείμενο της αστικής δίκης, βλ. ενδεικτικώς : ΑΠ 1025/1993 Ελλ-Δνη 35/1565. ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991/277 = Δ. 1992/125 = ΕΕΝ 1990/657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989/205 = ΕΕργΔ 1989/1031= ΝοΒ 1989/252. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26/363. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΛαρ 629/1996 Δ. 1997/3754. ΕφΠειρ 833/1989 Ελλ-Δνη 31/1491. ΕφΑθ 9550/1998 Ελλ-Δνη 40/1101. ΕφΑθ 2534/1998 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΠειρ 833/1989 Ελλ-Δνη 31/1491. **Μητσόπουλο**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, σελ. 96-7. **Τον**

ουσιαστικούς, **και** δικαιοπολιτικοί λόγοι συνηγορούν υπέρ του θεσμού της προσεπικλήσεως¹².

Πολυφωνία κρατεί ως προς τη νομική φύση της προσεπικλήσεως του δικονομικού εγγυητή¹³.

ίδιο, Ανακοπαί του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της διά πλειστηριασμού επισπευδομένης εκποιήσεως, (Μελέτη, αφιερωθείσα από τον συγγραφέα στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκό Γεώργιο Μιχαηλίδη-Νουάρο) Ελλ-Δνη 25 § V σελ. 883. **Μιχελάκη**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, Ελλ-Δνη 25 § 1 σελ. 529. **Μπέη**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ.

¹² **Φαλτσή**, Η πολιτική δίκη σε κίνηση, τ. Ια', § 268 σελ. 121. **Ράμμος**, Στοιχεία Ι (έκδ. 1961), § 94 σελ. 216/217. **Οικονομόπουλος**, ΠολΔικ, τ. α' σελ. 224 επ. ΠΠρΠειρ 460/1985 Αρμ. 1985/750.

¹³ **(Α' γνώμη)** Η προσεπικλήση του δικονομικού εγγυητή είναι σύνθετη διαδικαστική πράξη, η οποία περιλαμβάνει όχι μόνον πρόσκληση να συμμετάσχει ο δικονομικός εγγυητής στην εκκρεμούσα δίκη, αλλά και συγκεκριμένη αίτηση παροχής έννομης προστασίας, με αναγνώριση της εγγυητικής ευθύνης του προσεπικαλουμένου, η οποία αποτελεί και την προϋπόθεση προς άσκηση της προσεπικλήσεως [βλ. **Μητσόπουλο**, Η θέσις του δικονομικού εγγυητού κατά τα άρθρα 247 και 277 ΚΠολΔικ, Δ. 5 § IV σελ. 640/641. **Τον ίδιο**, Το πρόβλημα του επιτρεπτού ή μη της υπό του δικαστηρίου προσκλήσεως τρίτου εις την κατ' έφεσιν δίκην, Δ. 22 § III 8 β' σελ. 426. **Κονδύλη**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔικ, (α' έκδοση), σελ. 304 και υποσημ. αριθ. 27/28. **Φαλτσή**, Η πολιτική δίκη σε κίνηση, τ. Ια' § 269,275. Πρβλ. και **Σταματόπουλο**, Δ. 19/760],

(Β' γνώμη) Με την προσεπικλήση του δικονομικού εγγυητή διευρύνονται τα υποκειμενικά όρια της δίκης, μόνον μεταξύ του προσεπικαλούμενου αφενός και του προσεπικαλουμένου, αφετέρου. Για να καταστεί ο προσεπικαλούμενος διάδικος και απέναντι στον αντίδικο του προσεπικαλούμενου, απαιτείται να ασκήσει παρέμβαση [βλ. **Κεραμέα**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, Γενικό μέρος, (έκδ. 1986), § 107 σελ. 267/277. **Πατεράκη**, Προβλήματα ομοδικίας στην κατ' έφεση δίκη, ΝοΒ 37 σελ. 545 επ. και ιδίως σελ. 554. **Πίψου**, Ζητήματα από τη διακοπή της παραγραφής με την άσκηση αγωγής ή την επιχείρηση άλλων, εισαγωγικών δίκης, διαδικαστικών πράξεων, Αρμ. 46/1992 § 4.3., σελ. 323. ΑΠ 1315/1993 Ελλ-Δνη 35/1593. ΑΠ 1961/1986 Ελλ-Δνη 1988/282],

(Γ' γνώμη) Η προσεπικλήση του δικονομικού εγγυητή είναι ένα είδος αναγνωριστικής αγωγής, περί του εάν υφίσταται ή όχι η εγγυητική ευθύνη του προσεπικαλουμένου. Ο προσεπικληθείς εξακολουθεί να παραμένει τρίτος ως προς την κύρια δίκη. Δικαιούται να ασκήσει παρέμβαση, εάν δε αδρανήσει, τότε δεσμεύεται από το δεδικασμένο της αποφάσεως [βλ. **Καργάδο**, Αι σχέσεις της ανακοινώσεως προς την προσεπικλήσιν, (έκδ. 1973), σελ. 89 επ.],

(Δ' γνώμη) Η προσεπικλήση του δικονομικού εγγυητή είναι γνωστοποίηση σε τρίτον, από διάδικο εκκρεμούς δίκης, ότι εκκρεμεί η δίκη αυτή και πρόσκλησή του να συμμετάσχει σε αυτήν. Η προσεπικλήση έχει τα αποτελέσματα της ασκήσεως της αγωγής, μόνον όταν συνασκέται και παρεμπίπτουσα αγωγή αποζημιώσεως του προσεπικαλούμενου κατά τους προσεπικαλουμένου. Μόνη η άσκηση της προσεπικλήσεως, χωρίς ένωση και της ως άνω αποζημιωτικής αγωγής, δεν προσδίδει στον προσεπικαλούμενο την ιδιότητα του διαδίκου, παρά μόνον μίας ιδιότυπης, προπαρασκευαστικής μορφής, διαδίκου [βλ. **Ράμμο**, Εγχειρίδιον αστικού δικονομικού δικαίου, τ. Ι § 131 Β, σελ. 307, § 132 Β γγ' και Ε, σελ. 311/312. **Καλαβρό/Κλουκίνα/Σταματόπουλο**, Εφαρμογές ΠολΔ, (έκδ. 1989), σελ. 75] και

(Ε' γνώμη) Η προσεπικλήση του δικονομικού εγγυητή υποστηρίζει ότι η προσεπικλήση του δικονομικού εγγυητή 1) διευρύνει τα υποκειμενικά όρια της δίκης επί εκκρεμούς αγωγής μεταξύ άλλων, ανεξάρτητα από το εάν ο προσεπικαλούμενος θα ασκήσει ή όχι παρέμβαση, 2) περιέχει, ως συστατικό στοιχείο της, αναγνωριστικό ή καταψηφιστικό αίτημα αποζημιώσεως κατά του προσεπικαλουμένου και 3) δημιουργεί δέσμευση του προσεπικαλουμένου από το δεδικασμένο της αποφάσεως επί της αγωγής του προσεπικαλούμενου [βλ. **Πανταζόπουλο**, ανωτ., σελ. 106 επ. **Φαλτσή**, Η πολιτική δίκη σε κίνηση, τ. Ια' (έκδ. 1985) § 282 σελ. 140/141. **Την ίδια**, Η αυτοτελής πρόσθετος παρέμβασις Τιμτομ Καραβά = Η δικονομική έννομη τάξη, § 6 δ, σελ. 73/74].

Κατά τη δική μας γνώμη : Οι περιπτώσεις της προσεπικλήσεως προβλέπονται στο νόμο περιοριστικώς (numero clauso)¹⁴. Τούτο έχει τη δικαιολογία ότι – κατ’ αντίθεση προς την ανακοίνωση της δίκης – οι συνέπειες της προσεπικλήσεως είναι δραστικές για τον προσεπικαλούμενο : Υποστηρίζω, ότι στο πεδίο της προσεπικλήσεως, ένα λυσιτελές δικονομικό σύστημα θα πρέπει να δεσμεύει τον προσεπικαλούμενο από το δεδικασμένο της αποφάσεως επί της εκκρεμούς (κυρίας) δίκης, είτε ασκήσει είτε δεν ασκήσει παρέμβαση.

Ειδικότερα : Χαρακτηριστικό είναι το ότι και στις τρεις περιπτώσεις της προσεπικλήσεως που προβλέπει ο ΚΠολΔικ, διεξάγεται δίκη, στην οποία κρίνονται ευθέως δικαιώματα τρίτου, μη διαδίκου, άμεσα συνυφασμένα με την ένδικη διαφορά των διαδίκων. Αναπόδραστη συνεπώς ανακύπτει η ανάγκη να υπάρξει ενιαία κρίση επί της διαφοράς, τόσο ως προς τους διαδίκους, όσο και ως προς τον τρίτο (αναγκαίο ομόδικο, αληθή κύριο ή νομέα, δικονομικό εγγυητή)¹⁵. Δραστικά μέσα, προκειμένου να επιτευχθεί το ανωτέρω αποτέλεσμα είναι 1) η έννομη δυνατότητα προσκλήσεως τρίτου να συμμετάσχει στην εκκρεμή δίκη και 2) η δέσμευση του προσεπικαλουμένου από το δεδικασμένο της αποφάσεως επί της κύριας δίκης. Η δέσμευση αυτή θα προκληθεί μόνον εφ’ όσον συμμετέχει αυτοδικαίως ο προσεπικαλούμενος στην έννομη σχέση της δίκης, ώστε να διευρύνονται τα υποκειμενικά όρια αυτής, ήτοι κατά τρόπο εκφεύγοντα από τη βούλησή του και η σχέση αυτή να μετατρέπεται σε τριμερή.

Υπό τα δεδομένα αυτά, το αυτοδίκαιο της υποκειμενικής διευρύνσεως της έννομης σχέσης της δίκης με την προσεπικλήση τρίτου, ακτινοβολείται ακριβώς από τη δικαιολογική ανάγκη να υπάρξει ενιαία κρίση επί της διαφοράς των διαδίκων και του προσεπικαλουμένου τρίτου : ένα λογικό δικονομικό σύστημα δεν πρέπει να αφήνει στον τρίτο περιθώρια να αναστατώσει τη δικαιοκή τάξη. Πράγμα που αναμφισβητήτως σημαίνει, ότι ο τρίτος δεν πρέπει να έχει τη δυνατότητα να υπονομεύσει την έννομη τάξη μη ασκώντας παρέμβαση και συνεπώς εμποδίζοντας την ενιαία κρίση και επί της κυρίας διαφοράς και επί της προσεπικλήσεως¹⁶.

Και πράγματι, ο νόμος, υπείκων στην εν λόγω αδήριτη ανάγκη, ορίζει στο άρθρο 89 εδάφ. βότι η άσκηση της προσεπικλήσεως έχει τα αποτελέσματα της αγωγής¹⁷. Ορίζει δηλαδή, κατά τη γνώμη μου, ότι η προσεπικλήση μετατρέπει αυτοδικαίως τον τρίτο σε διάδικο υπό διαφορετική διατύπωση, τον εισάγει ipso iure στην έννομη σχέση της αρχικής δίκης, είτε ασκήσει είτε δεν ασκήσει

¹⁴ Κεραμεύς, ανωτ., § 106 σελ. 274. Μπέης, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 86 III 1 σελ. 459. ΕφΑθ 3464/1975 ΝοΒ 1975/956. Βλ. και Διάγραμμα Σακκέτα επί του Σχεδίου ΠολΔ, 1940, σελ. 88.

¹⁵ Φαλτσή, ανωτ., § 268 σελ. 121. Ράμμος, Στοιχεία, τ. Ι § 94 II Α σελ. 216/217. Βλ. και Μπέη, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 86 II σελ. 459, υπό το άρθρο 87 II σελ. 460 και υπό το άρθρο 88 II σελ. 461.

¹⁶ Βλ. όμως τις ΑΠ 1365/2005 (Ελλ-Δνη 49/796) και ΑΠ 1430/2007 (ΝοΒ 56/107), κατά τις οποίες, εάν ο προσεπικληθείς προσέλθει στη δίκη, αλλά δεν ασκήσει παρέμβαση, δεν καθίσταται διάδικος.

¹⁷ ΚΠολΔικ 89 εδάφ. β’.

παρέμβαση. Κατά τη γνώμη μας, η ΚΠολΔικ 89 εδάφ. β' αναδίδει το αληθές νόημά της υπό το φως των ανωτέρω τεολογικών σταθμίσεων : με την άσκηση της προσεπικλήσεως επεκτείνονται τα υποκειμενικά όρια της αρχικής εννόμου σχέσεως της δίκης και ως προς τον προσεπικληθέντα¹⁸. Δεσμεύεται συνεπώς ο προσεπικληθείς δικονομικός εγγυητής από το δεδικασμένο της αποφάσεως που θα εκδοθεί, ως προς την έννομη σχέση (αξίωση) η οποία αποτέλεσε το αντικείμενο της αγωγής. Εν όψει επομένως του ότι μόνη η άσκηση της προσεπικλήσεως αναπτύσσει αυτομάτως τα διαληφθέντα έννομα αποτελέσματα, παρέπεται ότι είναι διαμορφωτική διαδικαστική πράξη¹⁹⁻²⁰.

Εξ άλλου, η ύπαρξη ή όχι της εγγυητικής ευθύνης του προσεπικαλουμένου, τίθεται από το νόμο ως προϋπόθεση του κύρους της προσεπικλήσεως. Η ευθύνη αυτή δεν συνιστά συνεπώς ούτε κύριο ούτε και προδικαστικό ζήτημα αυτής. Η προσεπικλήση δεν έχει αίτημα, δεν κατάγει δηλαδή προς κρίση ενώπιον δικαστηρίου, κάποια διαφορά μεταξύ προσεπικαλούντος αφενός και προσεπικαλουμένου, αφετέρου. Με την προσεπικλήση ανακοινώνεται προς τον τρίτο η συγκεκριμένη εκκρεμής δίκη και καλείται ο τελευταίος να παρέμβει σε αυτήν. Αυτό είναι και το μοναδικό – κατά νόμο – περιεχόμενο της προσεπικλήσεως, γι' αυτό και δεν υφίσταται καν έδαφος ν' ασχοληθεί το δικαστήριο με την έρευνα του νόμου βασιμίου αυτής²¹.

Εάν ο προσεπικληθείς εμφανισθεί στο δικαστήριο και – χωρίς ν' ασκήσει παρέμβαση – με τις Προτάσεις του αρνηθεί την ύπαρξη της εγγυητικής ευθύνης του, κατά την ΚΠολΔικ 277 αριθ. 4, τότε και μόνον θα προκληθεί δικαστική έρευνα επί της ευθύνης αυτής, ώστε να κριθεί το κύρος (η εγκυρότητα ή μη) της προσεπικλήσεως, ως διαδικαστικής πράξης, διότι, ως ελέχθη ήδη ανωτέρω, η ύπαρξη της εγγυητικής ευθύνης τίθεται ως προϋπόθεση του κύρους της προσεπικλήσεως του δικονομικού εγγυητή, κατά τον κανόνα της ΚΠολΔικ 88.

¹⁸ Μπέης, ΕρμΚΠολΔικ υπό το άρθρο 89 III 4, σελ. 463 και υπό το άρθρο 277 II σελ. 1201. Φαλτσή, Η αυτοτελής πρόσθετος παρέμβασις, στον τιμ. Τόμο Καραβά = Η δικονομική έννομη τάξη, § 6 δ' σελ. 73/74. ΑΠ 1783/2009 ΝοΒ 2010/732. ΕφΘεσ 412/1990 Αρμ. 1990/445.

¹⁹ ΑΠ 1783/2009 ΝοΒ 2010/732.

²⁰ Οι διαδικαστικές πράξεις, από την άποψη των αποτελεσμάτων τους, διακρίνονται – κατά μία γνώμη – σε δύο μεγάλες κατηγορίες : τις διαμορφωτικές (ή διενεργητικές) και τις επιτευκτικές (ή επενεργητικές). Διαμορφωτικές πράξεις είναι εκείνες οι οποίες παράγουν αυτοδικαίως έννομες συνέπειες, ευθύς μόλις ασκηθούν. Η διάκριση αυτή έχει σημαντικότερη πρακτική αξία, διότι οι ελαττωματική επιτευκτική διαδικαστική πράξη προκαλεί δικονομικό απαράδεκτο, ενώ η διαμορφωτική διαδικαστική πράξη προκαλεί δικονομική ακυρότητα (ΚΠολΔικ 159 επ.) (Μπέης, Η ανίσχυρος διαδικαστική πράξις, § 2 III 1 και 2 σελ. 58-64. Ο ίδιος, ΕρμΚΠολΔικ, Εισαγωγή, § 12 III σελ. 91. Ο ίδιος, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3^η έκδοση, § 12 αριθ. 5 σελ. 192 επ. Ο ίδιος, Οι διαδικαστικές πράξεις, Δ. 12 § 5.1., σελ. 513 και § 5.2. σελ. 514. Ο ίδιος, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, έκδ. 1984, § 3.4.5.1., σελ 157 και § 3.4.5.2. σελ. 158. Φαλτσή, Η πολιτική δίκη σε κίνηση, § 85 σελ. 129 επ. Δεληκωστόπουλος/Σινανιώτης, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 161. Βλ και Ράμμο, Εγχειρίδιον αστικού δικονομικού δικαίου, τ. Ι έκδ. 1978, § 147 σελ. 356 επ.).

²¹ ΑΠ 1783/2009 ΝοΒ 2010/732. Βλ. εκτενώς, Γεωργίου, Προσεπικλήση δικονομικού εγγυητή το δικαστήριο δεν θ' ασχοληθεί με την έρευνα της νομικής βασιμότητάς της (Ελλ-Δνη 25/1984 σελ. 79 επ.).

Εάν αληθεύει το πραγματικό του εν λόγω κανόνα δικαίου, εάν δηλαδή ο προσεπικαλούμενος έχει πράγματι, κατά τον εκάστοτε εφαρμοστέο κανόνα του ουσιαστικού δικαίου, την ιδιότητα του δικονομικού εγγυητή του προσεπικαλούντος, τότε επέρχεται η έννομη συνέπεια που ορίζει ο κανόνας της ΚΠολΔικ 89 εδάφ. β΄ : ο προσεπικαλούμενος μετέχει αυτοδικαίως στην έννομη σχέση της δίκης ως κύριος διάδικος και συνεπώς δεσμεύεται από το δεδicasμένο αυτής, κατά την ΚΠολΔικ 325 αριθ. 1.

Περαιτέρω, εάν ο προσεπικαλούμενος εμφανισθεί στη δίκη και – χωρίς ν' ασκήσει παρέμβαση – με τις Προτάσεις του δεν αμφισβητήσει την ύπαρξη της εγγυητικής ευθύνης του, δεν θα παραχθούν δυσμενείς έννομες συνέπειες γι' αυτόν. Διότι, όπως ελέχθη, δεν κατάγεται σε δίκη το ζήτημα αυτό. Συνεπώς, από την απόφαση που θα εκδοθεί επί της κύριας αγωγής, θα παραχθεί δέσμευση ως προς τον προσεπικαλούμενο μόνον επί του αντικειμένου της κύριας δίκης. Εάν το αποτέλεσμα της δίκης αυτής είναι ευμενές για τον προσεπικαλούντα και, στη συνέχεια, ασκήσει αυτός τη συναφή καταψηφιστική αγωγή κατά του (προσεπικληθέντος) δικονομικού εγγυητή του, τότε η ύπαρξη ή όχι της εγγυητικής ευθύνης του θα αποτελέσει αντικείμενο της δικαστικής έρευνας. Δεν θα δικαιούται όμως αυτός ν' αμφισβητήσει το τελεσίδικο καταληκτικό πόρισμα επί της κύριας αγωγής, διότι τούτο, ως προδικαστικό ζήτημα της εναντίον του αγωγής του προσεπικαλούντος²², καλύπτεται στη μεταγενέστερη δίκη με το δεδicasμένο που απέρρευσε από την πρώτη, λόγω της θετικής λειτουργίας του δεδicasμένου : το δικαστήριο, κατά την έρευνα της αγωγής αυτής, οφείλει de lege να θέσει ως βάση της αποφάσεώς του, το καταληκτικό δικαστικό πόρισμα επί της προηγηθείσας δίκης²³.

Η προσεπίκληση του δικονομικού εγγυητή αναπτύσσει τα προδιαληφθέντα έννομα αποτελέσματά της και χωρίς να συνασκείται η συναφής καταψηφιστική αγωγή κατά του προσεπικαλουμένου²⁴.

B. Η ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΤΟ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΓΥΗΤΗ ΣΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Δικονομική εγγύηση, κατά την έννοια της ΚΠολΔικ, στοιχειοθετείται όταν, μεταξύ προσεπικαλούντος αφενός και προσεπικαλουμένου, αφετέρου, υφίσταται έννομη σχέση, βάσει της οποίας ο πρώτος έχει αξίωση αποζημιώσεως κατά του

²² Βλ. την ΑΠ 1188/2007 ΝΟΜΟΣ.

²³ **Κονδύλης**, ανωτ., § 12 Β 3, σελ. 124 και § 22 Ι δ, σελ. 264. Βλ. για τη θετική λειτουργία του δεδicasμένου : **Ράμμο**, Στοιχεία, Ι § 145 Ι Α, σελ. 415. **Κεραμέα**, ανωτ., § 116 ΙΙ σελ. 301. **Κονδύλη**, ανωτ., § 2 Β σελ. 121 επ. **Αστ. Γεωργιάδη**, Εκτέλεσις και αναγνώρισις αλλοδαπών αποφάσεων, Αρμ. ΚΗ § ΙΙΙ σελ. 601. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔικ, Κεφ. ΙΑ΄ § ΙΙΙ 1 α΄, σελ. 1296.

²⁴ **Κιτσικόπουλος**, ΠολΔικ, τ. Ι (έκδ. 1953), υπό το άρθρο 73 § 31 σελ. 607.

δευτέρου, σε περίπτωση ήττας στην (εναντίον του προσεπικαλούντος) δίκη²⁵. Ανάγκη προσεπικλήσεως τρίτου, ως δικονομικού εγγυητή, στη δίκη των ασφαλιστικών μέτρων, ειδικώς προς εξασφάλιση χρηματικής απαιτήσεως από αυτοκινητικό ατύχημα, μπορεί να εμφανισθεί,

- 1) Επί αιτήσεως προσωρινής επιδικάσεως απαιτήσεως²⁶, καταβολής εγγυοδοσίας²⁷, προσημειώσεως υποθήκης²⁸, καθώς και συντηρητικής κατασχέσεως περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη²⁹, προς εξασφάλιση απαιτήσεων του αιτούντος κατά του καθ' ου, όταν ο προσεπικαλούμενος τρίτος είναι – συμβατικώς ή εκ του νόμου – υπόχρεως να καλύψει τις σχετικές δαπάνες του προσεπικαλούντος, καθ' ου η αίτηση των ασφαλιστικών μέτρων³⁰ και
- 2) Επί αιτήσεως προς λήψη ασφαλιστικών μέτρων δεσμευτικών περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη ή προς καταδίκη του σε εγγυοδοσία, όταν ο προσεπικαλούμενος τρίτος είναι εις ολόκληρο συνυπόχρεως με τον προσεπικαλούμενο καθ' ου, απέναντι στον αιτούντα³¹.

Στις παραπάνω περιπτώσεις, το δικαστήριο των ασφαλιστικών μέτρων θα κρίνει κατά πιθανολόγηση, εάν έχει γεννηθεί ή όχι η ασφαλιτέα χρηματική αξίωση. Η κρίση του όμως αυτή, κατά τη ρητή διάταξη της ΚΠολΔικ 695, δεν περιέχει δεσμευτική διάγνωση της εν λόγω αξιώσεως³². Επομένως, το δικαστήριο των ασφαλιστικών μέτρων κι εάν ακόμη αποδεχθεί ως βάσιμη και κατ' ουσίαν την αίτηση, θα διαπλάσει στις περιπτώσεις αυτές μία νέα κατάσταση, διασφαλίζοντας τη χρηματική αξίωση του αιτούντος είτε με προσωρινή επιδίκαση μέρους της είτε καταδίκη του καθ' ου η αίτηση (προσεπικαλούντος) σε εγγυοδοσία είτε με προσημείωση υποθήκης ή συντηρητική κατάσχεση εις βάρος περιουσιακών στοιχείων του καθ' ου. Όμως, κατά τα προεκτεθέντα, η απόφαση του δικαστηρίου, δεν θα προκαλέσει και ήττα

²⁵ **Ράμμος**, ανωτ., § 94 II Β, σελ. 218 υπό γγ'. **Μπέης**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, (έκδ. 1981), § 10 (3.5.3.), σελ. 182. **Κεραμεύς**, ανωτ., § 106 σελ. 275 υπό γ'. **Πανταζόπουλος**, ανωτ., σελ. 127 υπό γ'. Δεληκωστόπουλος/Σινανιώτης, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 89.

²⁶ ΚΠολΔικ 728 επ.

²⁷ ΚΠολΔικ 704 επ.

²⁸ ΚΠολΔικ 706.

²⁹ ΚΠολΔικ 707 επ.

³⁰ Βλ. σχετικώς **Κεραμέα**, ανωτ., σελ. 275. **Πανταζόπουλο**, ανωτ., σελ. 117 αριθ. 4. **Κρητικό**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1992), περιθ. αριθ. 2044, 2474, 2483. **Μπέης**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, (3^η έκδοση), § 10 (3.5.3.), σελ. 182.

³¹ **Κεραμεύς**, ανωτ., § 106 σελ. 275. **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 991, 1356, 1404 και 2474. **Πανταζόπουλος**, ανωτ., σελ. 116 επ. αριθ. 2. **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 927 περιθ. αριθ. 27.

³² ΟλομΑΠ 497/1978 ΝοΒ 26/668. **Μητσόπουλος**, Η πιθανολόγησης εν τω αστικώ δικονομικώ δικαίω, § 4 I 1, σελ. 70 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 695 § 3.2.4., σελ. 181. **Ο ίδιος**, Δ. 9 σελ. 420 επ. **Κονδύλης**, ανωτ., § 34 αριθ. 3 σελ. 396. **Μακρής**, Η συνταγματικότητα των ασφαλιστικών μέτρων-Η φύση και τ' αποτελέσματα της απόφασης για τα ασφαλιστικά μέτρα, Δ. 10 § VI β, σελ. 723.

του προσεπικαλούντος κατά την έννοια της ΚΠολΔικ, (απαραίτητη κατά νόμο προϋπόθεση για να τεχθεί η εγγυητική ευθύνη του προσεπικαλουμένου), αναφέρεται αποκλειστικώς στη συναφή διαγνωστική δίκη κι όχι βεβαίως στη δίκη των ασφαλιστικών μέτρων. Διότι μόνο στη διαγνωστική (δηλ. την κύρια, επί της οικείας αγωγής) δίκη θα κριθεί δεσμευτικώς (με δύναμη δεδικασμένου) το νόμω και το ουσία βάσιμο της επίδικης αξιώσεως, εντεύθεν δε θα κριθεί δεσμευτικώς (για όλους τους διαδίκους) εάν τίκεται ή όχι δικονομική εγγύηση του προσεπικληθέντος τρίτου. Επομένως, η έκδοση της αποφάσεως των ασφαλιστικών μέτρων δεν μπορεί εξ ορισμού να ενεργοποιήσει τη συστατική κατά νόμο προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση δικονομικής εγγυήσεως κατά την έννοια της ΚΠολΔικ 88, δηλ. ήττα του προσεπικαλούντος στη δίκη. Κατά ταύτα, κατά την άποψή μας, η προσεπίκληση τρίτου, ως δικονομικού εγγυητή, στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων δεν προκαλεί έννομες συνέπειες.

Γ. ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΟΧΗΜΑΤΩΝ΄ ΕΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΣΥΝΟΦΕΙΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝΥΠΑΙΤΙΩΝ ΟΔΗΓΩΝ΄ ΚΑΘΕ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΣ ΔΕΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣ ΕΞ ΑΝΑΓΩΓΗΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΑΛΛΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗ΄ ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗ ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

Ι. Η δημιουργία δικονομικής εγγυήσεως επί αδικοπραξίας

1.1. Κατά την έννοια του άρθρου 88 ΚΠολΔικ, η ιδιότητα τινος ως δικονομικού εγγυητή άλλου, προκύπτει **είτε** από το νόμο **είτε** από σύμβαση μεταξύ των ανωτέρω προσώπων³³.

1.2. Περίπτωση δημιουργίας δικονομικής εγγυήσεως εκ του νόμου, υφίσταται με βάση το άρθρο 926 (εδάφ. α΄ περίπτ. δεύτερη) ΑΚ. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι (παθητική) ενοχή εις ολόκληρο δημιουργείται και επί αδικοπραξίας, όταν πολλοί ευθύνονται παραλλήλως απέναντι στον παθόντα εξ αυτής προς αποκατάσταση της (περιουσιακής) ζημίας του. Παράλληλη παθητική ενοχή εις ολόκληρο, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, δημιουργείται στην περίπτωση κατά την οποία πολλά πρόσωπα ευθύνονται κατά το νόμο, **αυτοτελώς το καθένα**, προς αποκατάσταση της ίδιας ζημίας.

1.3. Ως κλασσικό παράδειγμα παράλληλης (αυτοτελούς και ταυτόχρονης) ευθύνης πολλών, μπορεί να μνημονευθεί η περίπτωση κατά την οποία, προς αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας που προκλήθηκε σε κάποιον από σύγκρουση αυτοκινήτων, ευθύνονται κατά διάφορες διατάξεις νόμου, αφενός ο υπαίτιος οδηγός (ή οι συνυπαίτιοι οδηγοί), αφετέρου ο προστήσας τους ως άνω

³³ ΕφΠειρ 1171/2000 ΠειρΝομ 2001/78. ΕφΠατρ 294/2004 ΑχΝομ 2005/250.

οδηγούς, εκ τρίτου οι κύριοι των ζημιογόνων οχημάτων (μέχρι την αξία τους όμως) και εκ τετάρτου οι ασφαλιστές του ανωτέρω οχημάτων³⁴.

Η ευθύνη καθενός από τα πρόσωπα αυτά είναι αυτοτελής, επειδή στηρίζεται σε διαφορετική διάταξη νόμου³⁵ και ειδικότερα : Η ευθύνη του πρώτου στηρίζεται στις ΑΚ 914, 297 και 298' του δεύτερου, στην ΑΚ 922' του τρίτου, στο άρθρο 4 εδάφ. β' ν. ΓπΝ'/1911 και του τετάρτου στο άρθρο 10 § 1 π.δ. 237/1986 «Κωδικοποίηση των περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως διατάξεων»³⁶.

1.4. Επί της εν λόγω παράλληλης ευθύνης πολλών έναντι του παθόντος, θεμελιώνεται νόμω η εις ολόκληρο ευθύνη εκείνων έναντι τούτου. Δημιουργείται δηλαδή παθητική εις ολόκληρο ενοχή, κατά την έννοια της ΑΚ 781 και συνεπώς, ο παθών δικαιούται να στραφεί καθ' οιουδήποτε από τους έναντι αυτού υποχρέους και να ζητήσει να τον αποζημιώσει αυτός ολοκληρωτικώς³⁷.

Εξάλλου, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων ΑΚ 927 εδάφ. α' και 481, 482 ΑΚ προκύπτει ότι, επί παράλληλης (παθητικής) ενοχής πλειόνων εξ αδικοπραξίας, μέχρι να καταβληθεί το κοινό χρέος στον παθόντα δανειστή, όλα τα ενεχόμενα πρόσωπα είναι εις ολόκληρο συνοφειλέτες του παθόντος' εάν όμως ένας από τους (συν)οφειλέτες ικανοποιήσει τον (κοινό) παθόντα/δανειστή, τότε θα έχει κατά των υπολοίπων δικαίωμα αναγωγής, ανάλογα με τον βαθμό πταίσματος καθενός³⁸.

Και ακριβώς το δικαίωμα αυτό της αναγωγής μεταξύ των εις ολόκληρο συνυποχρέων, καθιστά **κατ' αρχήν** δικονομικούς εγγυητές εκ του νόμου όλους τους συνοφειλέτες έναντι εκείνου από αυτούς, ο οποίος θα αποζημιώσει εξ ολοκλήρου τον κοινό δανειστή, αφού ο τελευταίος εστράφη αποκλειστικώς κατ' αυτού³⁹. Διότι, τότε ακριβώς δημιουργείται εκ του νόμου η υποχρέωση αυτή των λοιπών συνοφειλετών απέναντι σε εκείνον που εξόφλησε το κοινό χρέος, δηλαδή καταφάσκει η στοιχειοθέτηση δικονομικής εγγύησης μεταξύ των εν λόγω προσώπων.

1.5. Από τα ανωτέρω καταφαίνεται, κατά τη γνώμη μου, ότι επί παθητικής εις ολόκληρο ενοχής, (που δημιουργείται λόγω αδικοπραξίας, μεταξύ των συνεναγομένων, αφενός του υπαιτίου οδηγού κι αφετέρου του ασφαλιστή του), ο τελευταίος νομιμοποιείται **κατ' αρχήν** να προσεπικαλέσει στην δίκη, ως

³⁴ ΕφΠατρ 66/2001 ΑχΝομ 2002/67. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 2008) § 12 περιθ. αριθ. 5 σελ. 169.

³⁵ **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο III (έκδ. 1992) § 369 σελ. 221. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 1992) περιθ. αριθ. 959 σελ. 335. ΕφΑθ 4701/1994 ΝοΒ/1995/564. ΕφΑθ 1557/1981 ΝοΒ 30/451. ΕφΘεσ Αρμ 1981/291.

³⁶ Ad hoc : **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΚΠολΔικ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 926 περιθ. αριθ. 16 σελ. 773. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 1992) περιθ. αριθ. 1894 σελ. 647 και έκδ. 2008 § 12 περιθ. αριθ. 5 σελ. 169. ΕφΑθ 3079/1986 ΑρχΝ 1987/29. ΕφΑθ 7968/1989 ΕΣυγκΔ 1990/ 250. ΕφΑθ 4701/1994 ΝοΒ/1995/564.

³⁷ **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 2008) § 12 περιθ. αριθ. 12 και 13, σελ. 170-171.

³⁸ ΑΠ 299/2007 ΔΕΕ 2007/1221. ΕφΛαρ 523/2003 Δικογραφία 2003/459. ΕφΘεσ 1969/2003 Αρμ. 2005/359. Ανάλογη είναι και η ρύθμιση της ΑΚ 487 § 1.

³⁹ ΑΚ 482.

δικονομικό εγγυητή του, τρίτον και ειδικότερα τον οδηγό άλλου οχήματος, ως συνυπαίτιο της αδικοπραξίας, καθώς και τον ασφαλιστή του τελευταίου⁴⁰.

1.6. Όμως, η τελική κατάφαση της δικονομικής εγγυήσεως στην προαναφερθείσα περίπτωση, εξαρτάται θεμελιωδώς και από μία άλλη παραδοχή.

Ειδικότερα : Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, επί επενεχθείσας ζημίας λόγω αυτοκινητιστικού ατυχήματος, υπάρχει περίπτωση άλλοι από τους συνυπόχρεους να ευθύνονται αντικειμενικώς, (λ.χ. η ασφαλιστική εταιρία) κι άλλοι υποκειμενικώς (λ.χ. ο υπαίτιος οδηγός ή οι συνυπαίτιοι οδηγοί ή το συνυπαίτιο θύμα)⁴¹. Τότε, η ζημία θα επιμερισθεί μεταξύ αυτών, ούτως ώστε να την αναλάβουν αποκλειστικώς εκείνοι που βαρύνονται με πταίσμα (δόλο/αμέλεια)⁴²⁻⁴³⁻⁴⁴. Τουτό διότι, στο άρθρο 487 § 1 ΑΚ ορίζεται ότι μεταξύ τους οι πολλοί συνοφειλέτες ευθύνονται κατ' ίσα μέρη, εκτός εάν κάτι άλλο προκύπτει από τη σχέση. Όμως, ειδικές διατάξεις που ρυθμίζουν διαφορετικά των

⁴⁰ Από την έρευνα στη νομολογία που διεξήγαγα σχετικά, ανεύρον :

- την ΑΠ 1243/2006 (ΧρονίδΔικ 2006/917) η οποία **δεν** συμπεριλαμβάνει – μεταξύ των καθ' ων η προσεπίκληση από την εναχθείσα ασφαλιστική εταιρία – και τον ασφαλιστή του προσεπικαλουμένου ως συνυπαίτιου οδηγού του οχήματος, στο οποίο επέβαινε ο παθών/ενάγων, **προφανώς επειδή δεν ετέθη ενώπιόν της προς επίλυση και το ζήτημα αυτό** και

- την ΕφΑθ 78/1990 (ΑρχΝομ 1991/155 και 443, ΕΣυγκΔ 1991/390. **Ούτε όμως και η απόφαση αυτή επιλύει το προκείμενο ζήτημα**, Ειδικότερα, η εφετειακή αυτή απόφαση αποφαίνεται **μόνον** πως ο εναγόμενος ασφαλιστής, ως εις ολόκληρο συνυπόχρεως με τον συνεναγόμενο ασφαλισμένο αυτής, προς αποκατάσταση της ζημίας του ενάγοντος, (ΑΚ 926), δικαιούται να προσεπικαλέσει και να εναγάγει τρίτο πρόσωπο, ως υπαίτιο της αδικοπραξίας, ως έχουσα κατ' αυτού δικαίωμα αναγωγής εφόσον αυτή ικανοποιήσει τον παθόντα/ενάγοντα (ΑΚ 927). Όμως, η εφετειακή αυτή απόφαση, δεν κάνει καμμία απολύτως μνεία του ότι ο ασφαλιστής αυτός δικαιούται να προσεπικαλέσει ως δικονομικό εγγυητή του και τον ασφαλιστή του ανωτέρω τρίτου. Όμως, το τελευταίο αυτό γεγονός δεν σημαίνει και ότι το εφετείο αποκρούει ως αβάσιμο το ζήτημα αυτό. Απλώς, κατά τη γνώμη μου, στο Εφετείο δεν ετέθη προς επίλυση το πρόβλημα.

⁴¹ ΕφΑθ 7960/2006 Ελλ-Δνη 2008/820.

⁴² **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 927 περιθ. αριθ. 7 σελ. 780, όπου και πλήθος παραπομπών στη συναφή νομολογία και βιβλιογραφία και περιθ. αριθ. 18-22 σελ. 783-785. **Καράσης**, στο ίδιο έργο, υπό τα άρθρα 487-488 περιθ. αριθ. 7 in finem σελ. 691. ΑΠ 1276/2000 Ελλ-Δνη 2002/170. ΑΠ 188/1977 ΕΕΝ 44/668. ΕφΑθ 8481/2006 Ελλ-Δνη 2008/223. ΕφΛαρ 26/2004 Αρμ. 2004/992. ΕφΑθ 11788/1987 ΕΕΝ 1988/57. ΕφΛαρ 147/1987 Ελλ-Δνη 29/931. ΕφΑθ 4984/1986 ΑρχΝομ 38/670. ΕφΘεσ 1946/1980 Αρμ. 1981/291. ΕφΑθ 1946/80 Αρμ. 1981 σελ. 291 όπου και περαιτέρω παραπομπές στην νομική φιλολογία και νομολογία. ΠΠρΠειρ 1015/1998 ΠειρΝομολ 1998/333. ΜΠρΠειρ 96/1988 ΕΕμπΔ 1988/303. ΕιρΑθ 2694/1997 ΑρχΝομ 1998/705.

⁴³ Επισημαίνεται ότι η ΑΚ 927 εφαρμόζεται τόσο στην περίπτωση κατά την οποία όλοι οι συνυπόχρεοι ευθύνονται υποκειμενικώς, όσο και στην περίπτωση, κατά την οποία ευθύνονται αντικειμενικώς [**Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 2008) § 12 περιθ. αριθ. 32 σελ. 178].

⁴⁴ Εάν πλείονες οδηγοί οχημάτων προκάλεσαν, υπαιτίως (εξ αμελείας τους), διαδοχικές συγκρούσεις οχημάτων, από τις οποίες επήλθε ζημία σε όχημα τρίτου (αναιτίου), χωρίς να είναι εξ αντικειμένου δυνατόν να διακριβωθεί σε ποιο ποσοστό συνέβαλε καθένας από τους υπαιτίους οδηγούς στην πρόκληση της ζημίας στον αναίτιο, τότε όλοι ευθύνονται έναντι του τελευταίου εις ολόκληρο (ΕφΑθ 1191/2001 Ελλ-Δνη 43/1067).

εσωτερική μεταξύ των συνοφειλετών σχέση, επικρατούν από την ως άνω διάταξη του ΑΚ. Ούτω, κατά το άρθρο 927 του ίδιου Κώδικα, επί ζημίας η οποία προκλήθηκε από πολλούς δράστες (ΑΚ 926) θεσπίζεται ότι το μέτρο της έναντι αλλήλων ευθύνης προσδιορίζει το δικαστήριο, αναλόγως προς τον βαθμό του πταίσματος καθενός. Η αρχή αυτή της διαβαθμίσεως της ευθύνης, αναλόγως προς τον βαθμό βαρύτητας της υπαιτιότητας ενός εκάστου των πολλών συνοφειλετών (εις ολόκληρο) συνιστά γενικότερη αρχή του ελληνικού δικαίου. Εν όψει της αρχής αυτής και ελλείψει ειδικής διατάξεως, η εσωτερική μεταξύ των πολλών συνοφειλετών σχέση, θα πρέπει να μερίζεται κατ' αναλογία του βαθμού του πταίσματος εκάστου από αυτούς, σε κάθε περίπτωση, κατά την οποία η προς τα έξω, (δηλαδή προς τον κοινό δανειστή), ευθύνη αυτών εις ολόκληρο συνίσταται σε αποζημίωση του δανειστή. Επισημαίνεται πάντως ότι και στην περίπτωση αυτή, η αξίωση αναγωγής του ενός συνοφειλέτη κατά των λοιπών δεν αποτελεί πάντοτε αξίωση αποζημιώσεως, παρά αξίωση εκ του άρθρου 487 ΑΚ ή των ειδικότερων διατάξεων, επιβάλλεται όμως και ως προς την εν λόγω αξίωση να εφαρμοσθεί και εν προκειμένω αναλόγως η ειρημένη αρχή εκ του άρθρου 927 ΑΚ, της διαιρέσεως της εσωτερικής σχέσεως όχι κατ' ίσα μέρη (όπως διαλαμβάνει ο κανόνας του άρθρου 487 § 1 ΑΚ), παρά κατά λόγο της βαρύτητας της υπαιτιότητας εκάστου συνοφειλέτη⁴⁵.

Οπότε, ο αντικειμενικώς ευθυνόμενος συνοφειλέτης δεν θα έχει ουδεμία απολύτως ευθύνη εξ αναγωγής έναντι του καταβαλόντος συνοφειλέτη του. Αυτός θα πρέπει να στραφεί αποκλειστικώς κατά του υπαιτίου ή των συνυπαίτιων της ζημίας⁴⁶. **Με άλλα λόγια, στην περίπτωση αυτή, δικονομική εγγύηση του αντικειμενικώς ευθυνομένου συνοφειλέτη, απέναντι στον συνοφειλέτη που εξόφλησε τον παθόντα, δεν δημιουργείται εξ ορισμού.**

II. Επί της ενωμένης στην προσεπίκληση αναγωγής⁴⁷

Εφόσον, κατά τα προεκτεθέντα, δεν στοιχειοθετείται εξ ορισμού – και σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην κρινόμενη προσεπίκληση/αναγωγή – δικαίωμα του ενός ασφαλιστή να προσεπικαλέσει τον άλλον στην διαληφθείσα δίκη, ως δικονομικό εγγυητή του, παρέπεται αναγκαίως και ότι ουδείς ασφαλιστής δικαιούται να ασκήσει εναντίον του άλλου την αγωγή εξ αναγωγής⁴⁸, αφού ευθύνονται μεν αμφότεροι έναντι έναντι του παθόντος ως εις ολόκληρο συνυπόχρεοι με τους υπαίτιους οδηγούς, [οι οποίοι βαρύνονται με συγκλίνον

⁴⁵ **Βάλληνας**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 487 περιθ. αριθ. 9. **Απ. Γεωργιάδης**, Ενοχικό δίκαιο, Γενικό μέρος, (έκδ. 1999), § 39 περιθ. αριθ. 41 σελ. 390. **Αστ. Γεωργιάδης**, Ενοχικό δίκαιο, Γενικό μέρος, τ. α' (έκδ. 1984), § 13 II 2 (δ'), σελ. 240-241. **Φίλιος**, Ενοχικό δίκαιο, Γενικό μέρος, (έκδ. 1987), § 25 Δ (2, α'), σελ. 154. **Καράσης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό τα άρθρα 487-488 περιθ. αριθ. 7 σελ. 691 (υπό γ').

⁴⁶ **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 927 περιθ. αριθ. 22 σελ. 784-785. **Μιχαηλίδης-Νουάρος** στην ΕρμΑΚ υπό το άρθρο 334 αριθ. 41. **Θηβαίος**, Περί προστήσεως, ΝΔικ 11/85. ΠΠρΠειρ 1015/1998, ανωτ.

⁴⁷ Βλ. **Κρητικό**, ανωτ., (έκδ. 1998), περιθ. αριθ. 1491 σελ. 525.

⁴⁸ Η προσεπίκληση του δικονομικού εγγυητή και η ενωμένη σε αυτήν αποζημιωτική αγωγή έχουν κοινή ιστορική (και νομική) βάση (ΑΠ 1243/2006 ΧρονιδΔικ 2006/917).

ππαίσμα (αμέλεια) στην επαγωγή του ζημιολόγου αποτελέσματος (τον τραυματισμό του παθόντος], όμως η ευθύνη εκάτερου των ασφαλιστών κατά τα προλεχθέντα είναι μόνον αντικειμενική, γεγονός το οποίο αναιρεί θεμελιωδώς την εξ αναγωγής (δηλαδή την έναντι αλλήλων) ευθύνη τους και συνεπώς καθιστά την αναγωγή αυτή νόμω αβάσιμη.

III. Δημιουργείται σχέση δικονομικής εγγύησης μεταξύ των ασφαλιστών ; υφίσταται δικαίωμα προσεπικλήσεώς τους

Μετά από την ανάλυση που προηγήθηκε, εμφανώς προκύπτει πως επί πλειόνων υπαιτίων οδηγών και εντεύθεν επί πλειόνων ασφαλιστών, καθένας από αυτούς (συν)ευθύνεται έναντι του παθόντος, μαζί με τους υπαιτίους του ατυχήματος οδηγούς. Όμως, η (συν)ευθύνη καθενός από τους ασφαλιστές είναι προδήλως μόνον αντικειμενική, αφού ουδέν ππαίσμα τους βαρύνει εν σχέσει με την αδικοπραξία, υφίσταται δε αποκλειστικώς κατά την βούληση του νόμου (άρθρο 10 § 1 π.δ. 237/1986 «Κωδικοποίηση των περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως διατάξεων»).

Επομένως, καθένας από τους ασφαλιστές αυτούς, σε περίπτωση κατά την οποία εξοφλήσει την αξίωση του παθόντος, δικαιούται να στραφεί αναγωγικώς μόνον κατά των υπαιτίων οδηγών, όχι όμως και (πρωτογενώς) εναντίον του άλλου ασφαλιστή. Τούτο, διότι δεν στοιχειοθετείται κατά νόμο δικαίωμά του εκ της εσωτερικής σχέσεως κατά του ετέρου ασφαλιστή, ως ήδη ελέχθη. Επομένως, αναγκαίως, ουδείς από τους ασφαλιστές αυτούς είναι **κατά νόμο δικονομικός εγγυητής του άλλου, εντεύθεν δε - αναγκαίως – ουδείς από αυτούς δικαιούται να προσεπικαλέσει τον άλλον στην δίκη που ανοίχθηκε με την κύρια αγωγή.**

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

I. ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ τ. I (Συστηματική ευρετηρίαση νομολογίας και βιβλιογραφίας των ετών 1971-1991. Μελέτες επί θεμάτων ασφαλιστικών μέτρων).

Α΄ έκδοση (1994), Β΄ έκδοση (1996), Γ΄ έκδοση (2001), Δ΄ έκδοση (2004).

2. ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ τ. II (Κατ' άρθρο ερμηνεία του Γενικού Μέρους των ασφαλιστικών μέτρων. Συστηματική ευρετηρίαση νομολογίας και βιβλιογραφίας ασφαλιστικών μέτρων των ετών 1992-1997. Μελέτες επί θεμάτων ασφαλιστικών μέτρων).

Α΄ έκδοση (2001), Β΄ έκδοση (2004).

3. Η ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ (Ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο. Βιβλιογραφία-Νομολογία-Νομικές μελέτες) (Έκδοση 2012)

II. ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

A. ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

1. Ο πολιτικός γάμος. Ερμηνεία του ν. 1250/1982 και του Π.Δ/τος 391/1982, (σε συνεργασία με τον Γ. Κατρά), [**ΑρχΝ 33 (1982), σελ. 193 επ.**].

2. Δικονομική και ουσιαστική μεταχείριση αγωγών γι' αναστροφή της πώλησης και μείωση του τιμήματος, σε περίπτωση ταυτόχρονης και διαδοχικής άσκησής τους [**Ελλ-Δνη 23 (1982), σελ. 579 επ.**].

3. Αποσβεστικοί λόγοι της ενοχής [**Ελλ-Δνη 25 (1984), σελ. 471 επ.**].

4. Εισαγωγή στο άρθρο 371 ΑΚ [**Ελλ-Δνη 26 (1985), σελ. 633 επ.**].

5. Διατροφή μεταξύ αδελφών [**Ελλ-Δνη 26 (1985), σελ. 470 επ.**].

6. «Συρροή αξιώσεων» ποινικής ρήτηρας και αποζημίωσης [**Ελλ-Δνη 28 (1987), σελ. 1417 επ.**].

7. Εννοιολογικός προσδιορισμός των μορφών της παθολογικής εξέλιξης ενοχής, η οποία πηγάζει από προσύμφωνο [**Ελλ-Δνη 29 (1988), σελ. 453 επ.**].

8. Προβλήματα στη διεκδικητική αγωγή [**Δ. 22 (1991), σελ. 770 επ.**].

9. Εικονικότητα ως προς το πρόσωπο του αντισυμβαλλομένου' εικονική ως προς το πρόσωπο δικαιοπραξία και δικαιοπραξία με παρένθετο πρόσωπο' εννοιολογική διαφορά [**Αρμ. ΜΣΤ (1992), σελ. 781 επ.**].

10. Διοίκηση αλλοτρίων' προσύμφωνο' οριστική σύμβαση υπό αίρεση si voluerim' δικαίωμα προτίμησης' εννοιολογικές διακρίσεις (**Αρμ. 1994, σελ. 498 επ.**).
11. Σχέσεις δικαιωμάτων και αγωγών νομής και κυριότητας - Η ιστορική καταγωγή των θεσμών αυτών και η σημερινή κοινωνική εμβέλειά τους (Εισήγηση στο 23ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων - Μήθυμνα Λέσβου, 11-14 Σεπτεμβρίου 1997) (**Ελλ-Δνη 39/1998, 1747 επ.**).
12. Η γενική προβληματική του άρθρου 69 ΑΚ και η ειδικότερη εφαρμογή του στα πλαίσια της Ε.Π.Ε. (**Υπό δημοσίευση στο νομικό περιοδικό «Ελληνική Δικαιοσύνη»**).
13. Διαχείριση ενίων ισχυρισμών των διαδίκων της διεκδικητικής αγωγής από απόψεως ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου [**Ελλ-Δνη 44/2003 σελ. 1211 επ.**].
14. Η αλήθεια της αιτίας ως προϋπόθεση του κύρους μονομερών δικαιοπραξιών (Εισήγηση στην Ένωση Ελλήνων Δικονομολόγων) [**Στο αφιέρωμα στην Πελαγία Γεσίου-Φαλτσή, τ. 1^{ος} σελ. 141 επ. και στην Ελλ-Δνη 45/2004 σελ. 1577 επ.**].
15. Επιμήκυνση του χρόνου της παραγραφής κατ' άρθρο 268 εδάφ. α' ΑΚ επί αξιώσεων εξ αδικοπραξίας και το «πρόωρο» της αγωγής διαφυγόντος κέρδους (**ΕΣυγκΔ 2010, σελ. 66 επ.**).
16. Η ευθύνη ιατρικής κλινικής ως προστήσασας από ιατρικό σφάλμα (**NoB 60/2012, σελ. 838 επ.**)

B. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. «Ερήμην» απόφαση και ανακοπή ερημοδικίας [**ΑρχΝ 34 (1983), σελ. 43 επ.**].
2. Ουσιαστικόν δεδικασμένον και δικαστικός συμβιβασμός' έννοια, αποτέλεσμα, σχέσεις και διαφοραί [**Δ. 11 (1980), σελ. 112 επ.**].
3. Έρευνα κλήσεως ερημοδικούντος εναγομένου (Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 271 ΚΠολΔ) [**Δ. 12 (1981), σελ. 21 επ.**].
4. Προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή' το Δικαστήριο δε θ' ασχοληθεί με την έρευνα της νομικής βασιμότητάς της [**Ελλ-Δνη 25 (1984), σελ. 79 επ.**].
5. Η ανακοπή ερημοδικίας κατ' αποφάσεως εκδοθείσης ερήμην του εναγομένου κατά την πρώτην συζήτησιν, εις δίκην διαζυγίου [**Ελλ-Δνη 23 (1982), σελ. 200 επ. και Αρμ. ΛΣΤ (1982), σελ. 421 επ.**].
6. Δικονομική μεταχείρισις αγωγής και ανταγωγής, εάν το Δικαστήριο εις όπερ εκκρεμούν, είναι καθύλην ή τόπον αναρμόδιον [**Ελλ-Δνη 25 (1984), σελ. 1002 επ.**].
7. Δεδικασμένο - έννομη σχέση - προδικαστικό ζήτημα [**Ελλ-Δνη 26 (1985), σελ. 1103 επ.**].
8. Προβλήματα στο θεσμό της επαναφοράς των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση (ΚΠολΔ 152 επ.) [**Ελλ-Δνη 26 (1985) σελ. 1454 επ.**].

9. Η προσωπική κράτηση κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (σε συνεργασία με τον Γ. Κατρά) [**Δ. 22 (1991), σελ. 284 επ.**].
10. Δύο προβλήματα στην παυλιανή αγωγή (1. Δημιουργείται αναγκαστική ομοδικία μεταξύ των εναγομένων, δηλ. οφειλέτη και τρίτου; 2. Είναι παραδεκτή η εναγωγή ενός μόνον από αυτούς;) [**Ελλ-Δνη 24 (1983), σελ. 1144 επ.**].
11. Διοικητικές διαφορές ακυρωτικές και ουσίας' δικαιοδοσία Δικαστηρίων επί αξιώσεων των ΕισΝΑΚ 105, 106 (**Αρμ. 1993, σελ. 60 επ.**).
12. Προσωρινή δικαστική προστασία επί ταυτόχρονης προσβολής πολλών δικαιωμάτων [**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. ΙΙ έκδ. 2001 σελ. 491 επ. και στην Ελλ-Δνη 36 (1995) σελ. 1638 επ.**].
13. Συνέπειες της προσβολής της φυσικής εξουσίασης επί του πράγματος, (Προσωρινή δικαστική προστασία της νομής και της κυριότητας) [**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. ΙΙ έκδ. 2001 σελ. 531 επ. και στην Ελλ-Δνη 34 (1993), 1429 επ.**].
14. Προσωρινή δικαστική προστασία επί ταυτόχρονης προσβολής της νομής και της κυριότητας (Εισήγηση στην Ένωση Ελλήνων Δικονομολόγων) [**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. ΙΙ έκδ. 2001 σελ. 517 επ. και στο ΑρχΝ ΜΗ 48 (1997), 289 επ.**].
15. Οι έννοιες του «επικειμένου κινδύνου» και της «επείγουσας περίπτωσης» στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. ΙΙ έκδ. 2001, σελ. 481 επ. και στην Ελλ-Δνη 38, 16 επ.**).
16. Οι αξιώσεις των ΑΚ 1400, 1402 και η προσωρινή δικαστική προστασία τους [**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. Ι έκδ. 2001 σελ. 419 επ. και στην Ελλ-Δνη 33 (1992), σελ. 1397 επ.**].
17. Προβλήματα στην προσωρινή δικαστική προστασία των αξιώσεων συμμετοχής στα συζυγικά αποκτήματα [**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. ΙΙ έκδ. 2001 σελ. 545 επ. και στην Ελλ-Δνη 37 (1996) σελ. 275 επ.**].
18. Απόσβεση και εξάλειψη προσημείωσης [**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. Ι έκδ. 2001 σελ. 429 επ. στην Δ. 23 (1992), σελ. 265 επ. και στην Ελλ-Δνη 36 (1995) σελ. 1009 επ.**].
19. Προσεπίκληση η νομική φύση της και η λειτουργία της στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (Εισήγηση στην Ένωση Ελλήνων Δικονομολόγων) [**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα Ι, έκδοση 2001, σελ. 459 επ. και στην Ελλ-Δνη 37 (1994), 975 επ.**].
20. Η αξίωση προς παράλειψη και η προσωρινή δικαστική προστασία της [**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. Ι έκδ. 2001 σελ. 447 επ. και στην Δ. 24 (1993), 398 επ.**].
21. Αναγκαστική εκτέλεση και ασφαλιστικά μέτρα (Εισήγηση σε διημερίδα του Πρωτοδικείου Αθηνών και του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης) [**Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. ΙΙ έκδ. 2001 σελ. 495 επ. και στην Ελλ-Δνη 38 (1997), 1465 επ.**].

22. Ερμηνευτική προσέγγιση του άρθρου 692 ΚΠολΔ (Εισήγηση στην Ένωση Ελλήνων Δικονομολόγων) **(Ελλ-Δνη 40, 14)**.

23. Η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων σε ζητήματα ουσιαστικού δεδουλευμένου και η κριτική της (Όταν η νομολογία νομοθετεί) (Εισήγηση στην Ένωση Ελλήνων Δικονομολόγων). [Στον τιμητικό τόμο Κ. Μπέη, τ. ΙΙΙ (έκδ. 2003) σελ. 2175 επ. και **Ελλ-Δνη 48(2007) σελ. 688 επ.**].

24. Η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, υπο το πρίσμα των σύγχρονων εξελίξεων (Εισήγηση στην Ημερίδα του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίου Δικαίου με θέμα «Ασφαλιστικά μέτρα και προσβολή των περί ασφαλιστικών μέτρων αποφάσεων με ένδικα μέσα» και στην Εταιρία Δικαστικών Μελετών) **[Ελλ-Δνη 44/2003 σελ. 639 επ.]**.

25. Η αυτοδίκαιη μεταβίβαση ενίων αξιώσεων ασφαλισμένων στο ΙΚΑ παθόντων σε ατύχημα και το ορισμένο της αποζημιωτικής αγωγής του ασφαλισμένου στο ΙΚΑ κατά του υπαιτίου (**ΕΣυγκΔ 2009 σελ. 274 επ.**).

Γ. ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Βιντεοκασέττα - μαγνητοταινία και πλαστογραφία **[Ελλ-Δνη 31 (1990), σελ. 1393 επ.]**.

Δ. ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Μετά την περάτωση της πτώχευσης, οι δανειστές του πτωχού, οι οποίοι δεν έχουν ικανοποιηθεί ολοσχερώς, ανακτούν τ' ατομικά καταδιωκτικά - εναντίον του - μέτρα ; (**Αρμ. 1993, σελ. 202 επ.**).

ΙΙΙ. ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΕ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

1. (α) Ανάκληση απόφασης ασφαλιστικών μέτρων.

(β) Ισχύς δεδουλευμένου αλλοδαπής διαπλαστικής δικαστικής απόφασης και στην Ελλάδα ἔννοια της ΚΠολΔ 905 § 4.

(γ) Πότε η αλλοδαπή δικαστική απόφαση είναι αντίθετη στα χρηστά ήθη.

(δ) Δεδουλευμένο στ' ασφαλιστικά μέτρα. **[Ελλ-Δνη 27 (1986), σελ. 202 επ.]**.

2. (α) Οριοθέτηση του αντικειμένου της αγωγής (θεωρία του πραγματικού και της έννομης συνέπειας).

(β) Νομικός χαρακτηρισμός (QUALIFICATION).

(γ) Χρόνος και τόπος επέλευσης του βιοτικού συμβάντος.

(δ) Προσδιορισμός των παραγωγικών προϋποθέσεων του δικαιώματος.

(ε) Νόμω αβάσιμο και αοριστία αγωγής.

(στ) Έννοια της ακυρότητας στο δικονομικό δίκαιο.

(ζ) Συνέπειες από την οριοθέτηση του αντικειμένου της αγωγής με βάση την ανωτέρω θεωρία :

(αα) Ως προς το δεδουλευμένο,

(ββ) Ως προς την εκκρεμοδικία,

(γγ) Ως προς την συρροή αξιώσεων,

- (δδ) Ως προς την αντικειμενική σώρευση,
 (εε) Ως προς τη μεταβολή της ιστορικής βάσης της αγωγής **[Ελλ-Δνη 26 (1985), σελ. 78 επ.]**.
3. Απόψεις ως προς την έννοια του όρου «έννομη σχέση», στον κανόνα της ΚΠολΔ 322 **[Ελλ-Δνη 25 (1984), σελ. 1194 επ.]**.
4. (α) Πλημμελής εκπλήρωση της ενοχής' έννοια' ρύθμιση της ευθύνης του οφειλέτη ' συνέπειες της πλημμελούς εκπλήρωσης' αρχή της υπαιτιότητας' συνέπειες ως προς το βάρος απόδειξης.
 (β) Αποκλεισμός υπαναχώρησης' αναλογική εφαρμογή για περιπτώσεις αδυναμίας, που δεν τις προβλέπει ο ΑΚ ' ενδοτικό δίκαιο' έννομη συνέπεια του αποκλεισμού' βάρος απόδειξης ως προς την ύπαρξη λόγων αποκλεισμού' διακωλυτικοί δικαιοί κανόνες' συνιστούν ενστάσεις' συνέπειες **[Ελλ-Δνη 25 (1984), σελ. 1454 επ.]**.
5. (α) Απόψεις, ως προς την έννοια του όρου « δολία απόκρυψις» της ΑΚ 557.
 (β) Αθέτηση συμβατικής υποχρέωσης' τότε αποτελεί και αδικοπραξία **[Ελλ-Δνη 25 (1984), σελ. 1450 επ.]**.
6. (α) Ενοχές γένους και είδους' εννοιολογικός προσδιορισμός' πώληση πράγματος κατά γένος ορισμένου' πραγματικά ελαττώματα' οριοθέτηση δικαιωμάτων αγοραστή.
 (β) Αξίωση αντικατάστασης του πωληθέντος' νομική φύση της' δικαιώματα αγοραστή.
 (γ) «Συρροή αξιώσεων»' θεωρίες' συνέπειες κάθε μίας ως προς την παραγραφή.
 (δ) Πλάτος αποζημίωσης της ΑΚ 383' η λεγόμενη «ενδιάμεση» θεωρία.
 (ε) Έννοια της ΑΚ 557.
- στ) Παράγωγη εξ υποκειμένου εμπορικότητα και τεκμήριο εμπορικότητας' εννοιολογικός προσδιορισμός.
 (ζ) Τεκμήριο εμπορικότητας' σε ποιές δίκες ισχύει' κατά τίνος λειτουργεί' επιτρεπτό ομολογίας παραγωγικών γεγονότων εμπορικής ιδιότητας.
 (η) Νομική στοιχειοθέτηση ευθύνης κατασκευαστή τυποποιημένων προϊόντων' θεωρίες' διαμεσολαβών έμπορος - πωλητής' αντικειμενική ευθύνη του **[Ελλ-Δνη 25 (1984) σελ. 1123 επ.]**.
7. (α) Σύμβαση κατασκευαστέου πράγματος' απόψεις ως προς τη νομική φύση της' κριτική των απόψεων.
 (β) Συρροή εννόμων βοηθημάτων της ΑΚ 540' νομική φύση (διαζευκτική ή εκλεκτική συρροή ;)
 (γ) Έκταση της αποζημίωσης της ΑΚ 561.
 (δ) Προβλήματα στην αγωγή του αδικαιολογήτου πλουτισμού' έννοια της ουσιαστικής επικουρικότητας' διαστολή της από την δικονομική επικουρικότητα.
 (ε) Αντικειμενική σώρευση αγωγών' ερμηνεία της ΚΠολΔ 218 § 2 εδάφ. 1 **[Ελλ-Δνη 25 (1984) σελ. 603 επ.]**.
8. (α) Αναστροφή της πώλησης' θεωρίες για τη νομική φύση της.

- (β) Έννομες συνέπειες, αν χαρακτηρισθεί διαπλαστικό δικαίωμα ή αξίωση.
 (γ) Χρόνος άσκησης των αξιώσεων, που απορρέουν από τη δήλωση αναστροφής.
 (δ) Αγωγή αδικαιολογήτου πλουτισμού´ ουσιαστικά επικουρική´ διάκρισή της από την δικονομική επικουρικότητα´ συνέπειες.
- 9.** (α) Ερμηνεία του όρου «δόλια απόκρυψη» της ΑΚ 557´ υποστηριζόμενες απόψεις.
 (β) Κρίσιμος χρόνος υλοποίησης της απόκρυψης **[Ελλ-Δνη 24 (1983), σελ. 991].**
- 10.** (α) Διαδικασία άρθρου 681 (Α) ΚΠολΔ´ σώρευση και αιτήματος προσωπικής κράτησης του εναγομένου´ εκδικάζεται κατά την τακτική διαδικασία.
 (β) Αντικείμενο της αγωγής και αντικείμενο του δεδικασμένου.
 (γ) Έννοια των παρεμπιπτόντων ζητημάτων της ΚΠολΔ 331.
 (δ) Μέθοδοι ερμηνείας του δικονομικού δικαίου.
 (ε) Αντικειμενική σώρευση αγωγών´ ερμηνεία της ΚΠολΔ 218 § 2 εδάφ. 1.
 (στ) Βάρος επίκλησης και απόδειξης **[Ελλ-Δνη 23 (1982), σελ. 253 επ.].**
- 11.** (α) Ελαττώματα των ΑΚ 514 και 516.
 (β) Διαφορά της ΑΚ 514 από την ΑΚ 513.
 (γ) Πότε η αθέτηση συμβατικής υποχρέωσης συνιστά και αδικοπραξία´ θεωρία της «ελεύθερης συρροής», της «επενεργούσας συρροής» και της «ενιαίας αξίωσης πολλαπλώς θεμελιωμένης» **[Ελλ-Δνη 24 (1983), σελ. 243 επ.].**

IV. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Η συμβολή του δικαστή στην επιτυχία του θεσμού των ασφαλιστικών μέτρων (Παρέμβαση σε επιστημονική ημερίδα, οργανωθείσα από το Πρωτοδικείο Αθηνών και την Ένωση Ελλήνων Δικονομολόγων) **[Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα τ. II έκδ. 2001 σελ. 541 επ. και στο έργο «Η σύγχρονη δυναμική των ασφαλιστικών μέτρων» έκδ. Νομικής Βιβλιοθήκης 199 σελ.167-169].**